

Kirkegården – begravelsesplads for alle

Af Birte Weiss

“Kirkegården er den kristne menigheds begravelsesplads. Men der er her et problem, som ikke må overses: hensynet til de u-kirkelige – til dem, der står udenfor kirken og dens tro. Hvad med disse?”

Dette spørgsmål blev stillet for 35 år siden i bogen “Den danske kirkegård og dens problemer”, der blev udgivet af Foreningen for Kirkegårdskultur. Forfatteren var provst J. Exner, men bogen udsprang af nogle års udvalgsarbejde om kirkegårdene.

Når det var relevant at stille spørgsmålet i 1961, er det naturligvis endnu mere relevant i dag. Dengang var det kun 3-4 procent af danskerne, som ikke var medlemmer af folkekirken, og en del af dem tilhørte andre kristne kirker. I dag står godt 13 procent uden for folkekirken. Nogle af dem er med i andre kirker, andre har ikke noget bestemt religiøst tilhørsforhold, og en stigende del bekender sig til ikke-kristne religioner, som stort set ikke fandtes her i landet for 35 år siden.

Det religiøse billede er altså blevet mere broget. Men folkekirkens kirkegårde er fortsat – med ganske få undtagelser – de eneste begravelsespladser i Danmark. Derfor er stort set alle, uanset religiøst tilhørsforhold, henvist til at blive begravet eller få deres urne nedsat på en af folkekirkens kirkegårde.

Det rejser nogle spørgsmål og problemer. Både for nogle af dem, der, uden at have noget som helst tilhørsforhold til folkekirken, er henvist til at blive begravet på folkekirkens kirkegårde. Og for menighedsråd og andre kirkegårdsbestyrelser, der stadig hyppigere møder ønsker om begravelsesceremonier og skikke, som er meget forskellige fra dansk tradition.

Som en hjælp til at håndtere de forskellige spørgsmål og problemer udsender Kirkeministeriet i eftersommeren

1996 en vejledning – “Kirkegården – begravelsesplads for alle” – til menighedsrådene og de øvrige kirkegårdsbestyrelser. Vejledningen er lavet i samarbejde med Birthe Lund og Carl Hertz-Jensen, Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer, formanden for Foreningen af Danske Kirkegårdsledere Vagn Andersen og formanden for Foreningen for Kirkegårdskultur, provst Leif Arffmann.

Provst Exner besvarede i 1961 sit spørgsmål med, at det kristne livssyn må have lov at være bestemmende på kirkegårdene.

“Men det skal også siges klart,” fortsatte han, “at ikke-kristne har ret til at blive begravet på vore kirkegårde. For det første har de næppe andre steder, hvor de kan blive begravet, og dernæst skal de kunne nyde godt af kristen gæstfrihed, selv om de ikke hører med til menigheden. De har krav på at blive behandlet med al den agtelse og imødekommenhed, man skylder sine gæster. Men det er ikke rimeligt, at gæsten i huset skal bestemme, hvorledes hjemmet skal se ud. Prøver han på dette, overskrider han gæstevenskabets love.”

Ikke-kristne har i dag som dengang ret til at blive begravet på folkekirkens kirkegårde. Grundlæggende er det en samfundsopgave at sørge for, at der er begravelsespladser. Men det danske samfund har i århundreder overladt det til kirken at sørge for den opgave. Derfor har folkekirken pligt til at stille gravplads til rådighed for alle uden hensyn til deres religiøse tilhørsforhold. Andre trossamfund og kommuner kan ganske vist, hvis de vil, anlægge egne begravelsespladser. De eneste, der har gjort det, er imidlertid Det mosaiske Troessamfund samt enkelte, kristne frikirker og frimenigheder.

Da alle har ret til at blive begravet på folkekirkens kirkegårde, og da et stigende antal af danskerne står uden for folkekirken, er det centrale spørgsmål i dag:

Hvor megen agtelse og imødekommenhed er folkekirken villig til at vise dem, som er henvist til at blive begravet på kirkegården, men for hvem, det er et problem, hvis alt skal følge kristne normer? De er jo trods alt ikke blot “gæster”, der af egen fri vilje siger ja tak til at få stillet et gravsted til rådighed på kirkegården. De er henvist til at blive begravet netop dér.

For adskillige mennesker er der religiøst begrundede problemer ved det. For en muslim er det f.eks. et problem at blive begravet i kristent indviet jord. Muslimer ønsker også at blive begravet med retning mod Mekka, mens man på mange kirkegårde holder fast ved den kristne tradition, at begravelse skal ske i retningen øst-vest.

Der kan være religiøst eller kulturelt betingede ønsker til udformning af gravsteder og gravminder. Der kan være tale om, at man ønsker at gennemføre begravelsesceremonier i kirkegårdenes kapeller med et ikke-religiøst indhold eller med rod i en anden religion.

Det kristne livssyn må og bør naturligvis fortsat være bestemmende eller dominerende på folkekirkens kirkegårde. Men hvis kirken har vilje til at vise agtelse og imødekommenhed, så er der ganske betydelige muligheder for fleksibilitet. Den kan måske ikke løse alle de problemer, som mennesker uden for folkekirken har med at være henvist til folkekirkens kirkegårde, men kan uden tvivl være med til at fjerne en del af dem.

En af de ting, man kan gøre, er, at man på flere kirkegårde end i dag kan lave særlige afsnit, hvor der kan følges andre begravesskikke og andre skikke for udformning af gravsteder end de gængse. Nogle steder i landet er der kirkegårde, som råder over ret betydelige arealer, som man alligevel ikke får brug for at udlægge til almindelig kirkegård. De kan eventuelt – uden at blive indviet – stilles til rådighed for særlige afdelinger for andre trossamfund, der måtte ønske det. Og der kan fastsættes rummelige regler for, hvordan kapeller kan benyttes til ikke-kristne begravelsesceremonier.

Det afgørende er, at der fra folkekirkelig side er vilje til at vise respekt og imødekommenhed for andres holdninger og ønsker i forbindelse med begravelser. Imødekommenhed skal selvfølgelig ikke være ubegrænset, men den væsentligste begrænsning på den må være kravet om, at begravesskikke og -ceremonier må holdes inden for den sømmelighed, som hører sig til på enhver begravelsesplads.

Kirkegården er fra gammel tid blevet opfattet ikke blot som den kristne menigheds, men *sognets* begravelses-

plads. Sådan bør det fortsat være – også selv om det kan kræve lidt større fleksibilitet fra kirkelig side, end der hidtil har været nødvendig.

*Birte Weiss, København.
Indenrigs- og kirkeminister*